Llythrennedd – Llafaredd
Y Cyfnod Sylfaen

Elfennau	Agweddau	Dosbarth derbyn	Blwyddyn 1	Blwyddyn 2
		Mae plant yn gallu:	**Mae plant yn gallu:**	**Mae plant yn gallu:**
Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau	**Siarad**	• siarad am bethau o'u profiad a rhannu gwybodaeth • dechrau rhoi geiriau mewn trefn, *e.e. tedi melyn, mynd i'r parc* • mynegi hoff bethau a chas bethau • siarad yn glywadwy • gwneud rhai cyfraniadau perthnasol wrth chwarae rôl	• trafod pynciau cyfarwydd • siarad am bethau y mae wedi'u llunio neu wedi'u gwneud, gan esbonio'r broses, *e.e. trip i'r traeth ar y bws neu mewn trên* • ymestyn syniadau neu disgrifiadau drwy gynnwys rhai manylion a rhywfaint o eirfa berthnasol, *e.e. 'Rydw i'n peintio llun o mam yn gwisgo het'* • siarad yn glir, gan gyfleu gwybodaeth tu hwnt i'w grŵp cyfeillion, *e.e. plant eraill* • chwarae rôl, *e.e. yn y siop*	• mynegi barn a safbwynt, gan roi rhesymau a chynnig atebion priodol i gwestiynau, *e.e. oherwydd . . . , achos . . .* • ymestyn eu syniadau neu eu disgrifiadau drwy gynnwys manylion perthnasol, a threfnu'r hyn y maent yn eu dweud • siarad yn eglur â chynulleidfaoedd cyfarwydd, *e.e. athrawon* • chwarae rôl, gan ddefnyddio iaith sy'n briodol i'r rôl ac i'r sefyllfa
	Gwrando	• dangos eu bod wedi gwrando ar bobl eraill, *e.e. tynnu llun* • mwynhau canu ac adrodd hwiangerddi a rhigymau Cymraeg ar eu cof gan ymuno gydag ymadroddion cyfarwydd, *e.e. 'Mae gen i dipyn o dŷ bach twt'* • gofyn cwestiynau am dopig cyfarwydd	• gwrando ar bobl eraill, â sylw cynyddol, gan ymateb yn briodol fel arfer, *e.e. cyflawni cyfarwyddiadau* • ymuno mewn ystod gynyddol o rigymau, caneuon a storïau, eu hailadrodd neu eu dysgu ar y cof • ailadrodd storïau neu wybodaeth • dechrau holi ac ateb cwestiynau gan ddechrau defnyddio ffurfiau cywir, *e.e. Oes? Oes/Nac oes*	• gwrando ar bobl eraill gan ganolbwyntio, deall y prif bwyntiau a gofyn am eglurhad os oes ei angen • ail-ddweud storïau neu wybodaeth, gan osod y digwyddiadau yn eu trefn gywir • gofyn cwestiynau perthnasol i gael gwybodaeth benodol a dangos dealltwriaeth • ateb cwestiynau yn gywir gan ddefnyddio ffurfiau cywir, *e.e. Ydy? Ydy/Nac ydy*
	Cydweithio a thrafod	• cyfnewid syniadau mewn trafodaethau unigol ac mewn grwpiau bach, *e.e. gyda ffrindiau* • cydweithio wrth gymryd rhan mewn gweithgareddau • dechrau dangos ymwybyddiaeth bod rhai llythrennau yn newid ar ddechrau geiriau, *e.e. 'dau gi bach'*.	• o'u hysgogi, cyfrannu at sgyrsiau, gan gymryd eu tro ac ymateb i eraill • cymryd rhan mewn gweithgareddau gydag eraill a siarad am yr hyn y maen nhw'n ei wneud • dangos ymwybyddiaeth bod rhai llythrennau yn newid ar ddechrau geiriau, *e.e. y ferch.*	• cyfrannu at drafodaeth, cymryd tro i siarad a pharhau i ganolbwyntio ar y topig • cydweithio i orffen tasg • dechrau defnyddio ambell dreiglad a fydd wedi eu hymarfer ar lafar, *e.e. i Gaerdydd, fy mag.*

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012
WG14632

Llythrennedd – Llafaredd Cyfnod Allweddol 2		Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Blwyddyn 6
Elfennau	**Agweddau**	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**
Datblygu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau	**Siarad**	• esbonio gwybodaeth a syniadau yn eglur â geirfa briodol • trefnu llafaredd fel bod cynulleidfaoedd yn gallu dilyn yr hyn sy'n cael ei ddweud, e.e. *defnyddio geiriau allweddol, gosod disgrifiadau mewn trefn eglur* • siarad yn eglur, gan amrywio'r mynegiant ar brydiau i helpu'r gwrandäwr a dechrau cynnwys ystod o gystrawennau ac ymadroddion sy'n weddol gywir • chwarae rôl benodol am gyfnod o amser drwy ymateb a holi cwestiynau	• defnyddio iaith ac adnoddau oddi ar sgrin wrth esbonio gwybodaeth a syniadau • addasu eu siarad ar gyfer sefyllfaoedd gwahanol, e.e. *rhoi gwybodaeth gefndir pan na fydd y gwrandawyr yn gyfarwydd â'r topig, gofyn cwestiynau i wirio bod y gwrandawyr yn deall* • gwahaniaethu rhwng sgyrsiau byr ymhlith ffrindiau a siarad yn fwy estynedig â grŵp ehangach, gan addasu eu llefaru mewn modd priodol • datblygu'r defnydd o idiomau a phriod-ddulliau mewn sgwrs • chwarae rôl i ystyried materion neu senarios sy'n gysylltiedig â themâu	• ystyried ffyrdd o argyhoeddi wrth esbonio gwybodaeth a syniadau, e.e. *defnyddio geirfa, ystumiau, cynorthwyon gweledol* • siarad yn eglur, gan ddefnyddio tôn ffurfiol a thaflu'r llais yn effeithiol i gynulleidfa fawr, e.e. *mewn gwasanaeth, mewn digwyddiad i'r rhieni/gofalwyr* • cynnwys idiomau, priod-ddulliau, cymariaethau a diarhebion lle bo'n berthnasol mewn sgwrs • ymgymryd â rôl, e.e. *cymeriad o sefyllfa hanesyddol, rhan ddychmygol mewn proses wyddonol*	• mynegi materion a syniadau yn eglur, gan ddefnyddio geirfa a chystrawennau gramadegol mewn modd priodol, e.e. *defnyddio geirfa arbenigol neu enghreifftiau i ddarlunio ystyr* • amrywio mynegiant, tôn a chryfder y llais i gadw diddordeb y gwrandawyr wrth gyflwyno syniadau • cynnwys ystod o gystrawennau ac ymadroddion sy'n weddol gywir • dechrau gwahaniaethu rhwng iaith safonol a thafodiaith • dechrau datblygu gwybodaeth o eiriau tafodieithol, e.e. *adnabod geiriau de/gogleddol, ac adnabod a defnyddio tafodiaith lleol* • cynnal gweithgaredd chwarae rôl sy'n datblygu sefyllfaoedd, cymeriadau a gweithredoedd
	Gwrando	• gwrando'n ofalus a gwneud cysylltiadau â gwybodaeth flaenorol neu'r hyn y mae wedi'i ddysgu • gwirio dealltwriaeth drwy ofyn cwestiynau perthnasol neu gynnig sylwadau perthnasol	• gwrando ar farn a dewisiadau pobl eraill, gan ofyn cwestiynau ac ymateb i'r cynnwys a'r safbwynt • defnyddio technegau, e.e. *cymryd nodiadau, dysgu ar y cof, wrth wrando ar wybodaeth a safbwyntiau, gan fynegi dealltwriaeth o rai pwyntiau arwyddocaol*	• gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau • ar ôl gwrando, paratoi ymateb sy'n rhoi barn ar yr hyn y mae'r siaradwr wedi'i ddweud	• gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau a rhesymau dros safbwyntiau • holi cwestiynau a gwneud sylwadau i ymateb i'r hyn sydd wedi'i ddweud
	Cydweithio a thrafod	• cyfrannu at drafodaeth grŵp, gan rannu syniadau a gwybodaeth a helpu pawb i gyfrannu • siarad yn bwrpasol er mwyn cyflawni tasg • defnyddio'r treigladau mwyaf cyffredin yn gywir ar adegau, e.e. *ar ôl 'i' ac 'o', 'fy' ac 'yn' sy'n dynodi enw lle.*	• cyfrannu at drafodaeth grŵp, gan chwarae'r rolau sydd wedi'u dyrannu iddynt, e.e. *cadeirydd, ysgrifennydd* • helpu grŵp i ddod i gytundeb, e.e. *ystyried rhesymau, gofyn cwestiynau* • defnyddio'r treigladau mwyaf cyffredin yn gywir, e.e. *ar ôl 'i' ac 'o', 'fy' ac 'yn' sy'n dynodi enw lle.*	• cyfrannu at drafodaeth grŵp, gan gymryd rhywfaint o gyfrifoldeb dros gyflawni'r dasg yn dda, e.e. *parhau i ganolbwyntio, helpu eraill* • dilyn pwyntiau mewn trafodaethau, gan ddangos cytundeb neu anghytundeb • treiglo'n gywir fel rheol, yn arbennig ar ôl y mwyafrif o arddodiaid a rhagenwau.	• cyfrannu'n bwrpasol at drafodaeth i sicrhau'r meini prawf y cytunwyd arnynt • datblygu ac adeiladu ar syniadau pobl eraill, e.e. *drwy ofyn cwestiynau i ystyried ymhellach, gan gynnig rhagor o syniadau* • treiglo'n gywir ar ôl arddodiaid a rhagenwau, gan ddechrau dod yn ymwybodol nad ydy pob llythyren yn dilyn y drefn arferol, *e.e. y llinell.*

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012

Llythrennedd – Llafaredd Cyfnod Allweddol 3		Blwyddyn 7	Blwyddyn 8	Blwyddyn 9
Elfennau	**Agweddau**	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**	**Mae dysgwyr yn gallu:**
Datblygu gwybodaeth a syniadau	**Siarad**	• amrywio'r hyn y maent yn dweud a sut maent yn ei ddweud er mwyn ennyn diddordeb y gwrandawyr, *e.e. mynegiant, tôn llais, strwythur brawddeg* • ymateb i gwestiynau a sylwadau'r gwrandawyr yn adeiladol ac yn fanwl • cynnwys ystod o gystrawennau ac ymadroddion • gwahaniaethu rhwng iaith safonol a thafodiaith • datblygu gwybodaeth o eiriau tafodieithol • defnyddio gwybodaeth o'r pwnc yn effeithiol wrth ystyried materion a syniadau, *e.e. wrth chwarae rôl*	• cyflwyno topigau a syniadau yn gydlynus, gan ddefnyddio technegau'n effeithiol, *e.e. strwythur clir, hanesyn i ddarlunio, casgliad sy'n argyhoeddi* • herio barn pobl eraill mewn modd cadarnhaol ac ymateb yn briodol o gael eu herio • magu annibyniaeth gynyddol wrth ddefnyddio idiomau ac ymadroddion • gwahaniaethu rhwng defnyddio iaith safonol a thafodiaith a dewis ffurf addas i'r cyd-destun • datblygu gwybodaeth o eiriau tafodieithol ymhellach gan eu defnyddio yn eu gwaith creadigol • defnyddio gwybodaeth o'r pwnc yn effeithiol wrth ystyried materion a syniadau, *e.e. wrth chwarae rôl*	• argyhoeddi wrth gyflwyno syniadau a materion gan ddefnyddio amryw o dechnegau i greu effaith, *e.e. honiadau, cwestiynau rhethregol, rhesymeg, apelio at y gwrandawyr, ystumiau heb eiriau* • addasu'r hyn y maent yn eu dweud i gyd-fynd ag ymateb y gwrandawyr o ran cynnwys yr ymateb a dull yr ymateb • defnyddio idiomau ac ymadroddion yn hyderus a chywir • dewis defnyddio iaith safonol neu dafodiaith i greu effaith • defnyddio eu gwybodaeth o eiriau tafodieithol yn hyderus • defnyddio gwybodaeth o'r pwnc yn effeithiol wrth ystyried materion a syniadau, *e.e. wrth chwarae rôl*
	Gwrando	• gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau a rhesymau dros safbwyntiau • ymateb yn bwyllog i syniadau pobl eraill, gan ofyn cwestiynau perthnasol • derbyn syniadau newydd a safbwyntiau gwahanol	• gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau a rhesymau dros safbwyntiau • ymateb yn bwyllog i syniadau pobl eraill, gan ofyn cwestiynau perthnasol • derbyn syniadau newydd a safbwyntiau gwahanol	• gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bwyntiau a rhesymau dros safbwyntiau • ymateb yn bwyllog i syniadau pobl eraill, gan ofyn cwestiynau perthnasol • derbyn syniadau newydd a safbwyntiau gwahanol
	Cydweithio a thrafod	• gwneud amrywiaeth o gyfraniadau at drafodaethau, *e.e. arwain, annog a helpu eraill, trefnu'r grŵp* • trafod safbwyntiau cyferbyniol, gan anghytuno'n barchus pan fydd angen • defnyddio ystod o dreigladau yn gywir yn arbennig gydag arddodiaid a rhagenwau.	• ymgymryd ag ystod o rolau wrth drafod, gan gynnwys mewn sefyllfaoedd grŵp mwy ffurfiol • trafod safbwyntiau cyferbyniol, gan anghytuno'n barchus pan fydd angen • treiglo'n gywir gan ddatblygu eu gwybodaeth o'r treigladau meddal, trwynol a llaes.	• ymgymryd ag ystod o rolau wrth drafod yn fwy annibynnol, gan gynnwys mewn sefyllfaoedd grŵp mwy ffurfiol • trafod safbwyntiau cyferbyniol, gan anghytuno'n barchus pan fydd angen • treiglo'n gywir gan ddatblygu'n gynyddol gwybodaeth o'r treigladau meddal, trwynol a llaes.

© Hawlfraint y Goron Mehefin 2012
WG14632